

Uitkomsten onderzoek naar gestegen energieprijzen bij erfgoedorganisaties

In de maand september 2022 is er een onderzoek uitgevoerd onder erfgoedorganisaties over de gevolgen van de gestegen energieprijzen. Aanleiding voor het onderzoek waren de vragen die bij de erfgoedhuizen binnenkwamen vanuit met name musea en andere collectie-beherende organisaties. Erfgoed Gelderland en het Landelijk Contact van Museumconsulenten hebben het initiatief genomen om het onderzoek uit te voeren. De vragenlijst is landelijk uitgezet onder allerlei erfgoedorganisaties om samen een breder beeld te krijgen van de situatie.

Deze enquête leert dat bijna alle respondenten grote zorgen hebben vanwege de huidige energieprijzen. De erfgoedorganisaties geven aan dat er vanwege corona 'weinig vlees op de botten is' en dat de hoge kostenpost voor energie zorgt voor een direct begrotingsprobleem.

Zonder ingrijpen dreigen er problemen op meerdere vlakken, de financiële positie van de organisaties verslechterd, er kan schade ontstaan aan gebouwen en collecties doordat de verwarming wordt uitgezet en de vrijwilligers blijven thuis vanwege de kou. Veel erfgoedorganisaties zijn gehuisvest in oude historische of monumentale panden die slecht geïsoleerd zijn en wegens de monumentale status niet altijd eenvoudig te verduurzamen. Het onder de juiste omstandigheden beheren van de Nederlandse kunst en erfgoedcollecties kost daarbij veel energie.

Erfgoedorganisaties beheren en tonen de collectieve kunstcollectie van Nederland en waardevolle objecten uit ons gezamenlijke verleden. Op dit moment staat het optimaal beheren en presenteren onder druk.

Wat gebeurt er met deze resultaten?

De resultaten van de enquête worden gedeeld met de sector, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Museumvereniging. De gegevens van deze inventarisatie kunnen lopende lobbytrajecten onderbouwen.

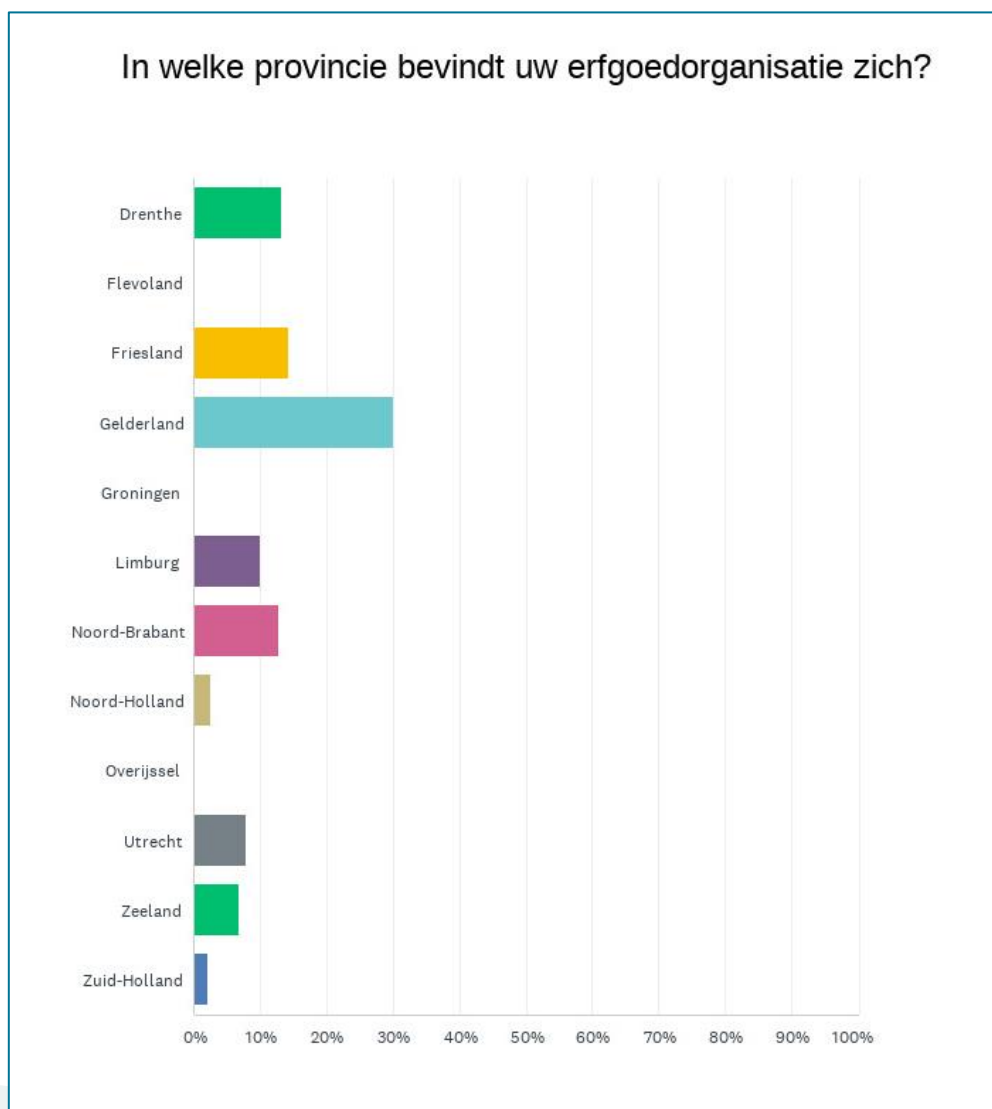
Vanuit het Landelijk Contact van Museumconsulenten zullen we werken aan het verspreiden van kennis over de praktische dagelijkse aanpak in de verschillende erfgoedorganisaties, denk aan het organiseren van trainingen of webinars in samenwerking met de RCE.

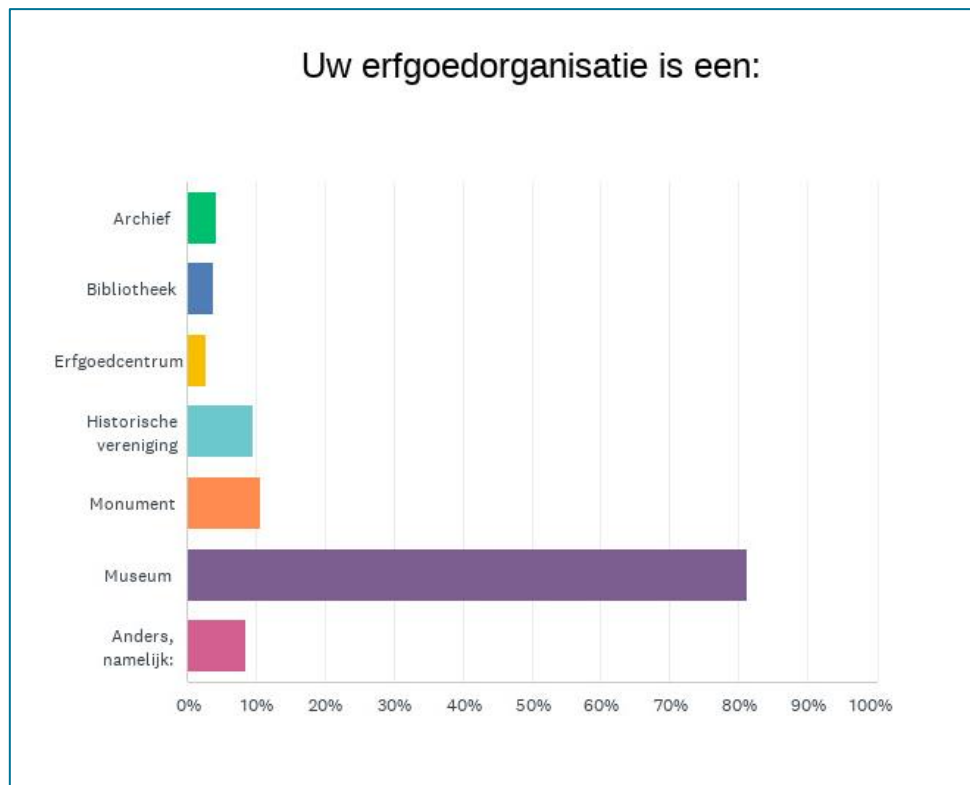
Onderzoeksopzet en respons

De enquête is eind augustus 2022 via diverse nieuwsbrieven en sociale kanalen online verspreid en heeft één maand opengestaan. Dit heeft 189 reacties opgeleverd uit negen verschillende provincies. In Groningen is een aparte vragenlijst verstuurd met dezelfde vragen. Hierop hebben 25 respondenten gereageerd. De uitkomsten komen overeen met onderstaande bevinden. De uitkomsten van Groningen zijn niet in de onderstaande cijfers verwerkt.

De enquête bestond uit 24 vragen. Het was niet verplicht alle vragen te beantwoorden en bij enkele vragen waren meerdere antwoorden mogelijk. Hieronder zijn de belangrijkste bevindingen op een rij gezet.

Allerlei verschillende erfgoedorganisaties hebben gereageerd op de enquête. Het grootste deel (82%) is een museum. 65% van de ondervraagden beheert een collectie tot maximaal 5.000 objecten.

Onderzoekresultaten

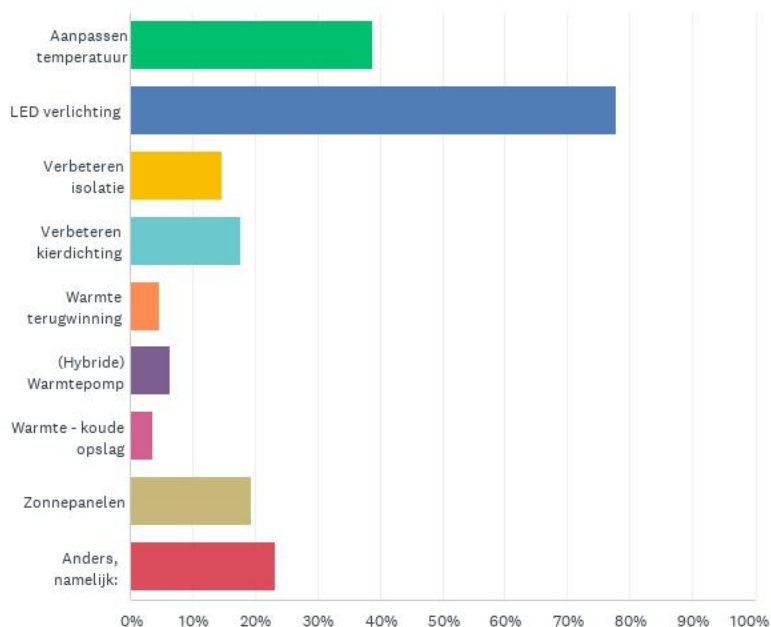
Bijna driekwart van de respondenten is gehuisvest in een pand dat gebouwd is vóór 1950. Hiervan heeft 54% een monumentenstatus.

65% is huurder van het gebouw, geen eigenaar. De helft van de respondenten die het pand huurt, huurt het pand van de gemeente of andere overheidsinstantie.

Op de vraag wanneer het gebouw voor het laatst is aangepast met het oog op verduurzaming hebben 71 van de 117 respondenten gereageerd dit in het verleden te hebben gedaan of hiermee op dit moment mee aan de gang te zijn. Voorbeelden van aanpassingen zijn; het plaatsen van zonnepanelen, isolatie, dubbel of triple glas of het vervangen van oude cv-ketels. Bij de overige 46 is het onbekend of nooit aangepast, waarbij in dat laatste geval reacties zijn toegevoegd als *“geen aanpassingen mogelijk vanwege monumentenstatus”* of *“de middelen daartoe ontbreken”*.

Andere verduurzamende maatregelen die recent bij 54% van de respondenten getroffen zijn, zijn het toepassen van ledverlichting, het aanpassen van de temperatuur (of zelfs thermostaat helemaal uit in enkele ruimtes) en het verbeteren van kierdichting en isolatie.

Indien ja, welke maatregelen heeft u getroffen in het kader van verduurzaming?

Het energieverbruik is bij 92% van de erfgoedorganisaties het hoogst in de expositieruimte, waarbij de klimaatinstallatie als grootste verbruiker wordt aangewezen.

Bijna 80% geeft aan te stoken of te koelen om het comfortabel te maken voor bezoekers en medewerkers. Daarnaast geeft 67% aan het klimaat te optimaliseren ten behoeve van de collectie en 37% ten behoeve van het gebouw (bij deze vraag waren meerdere antwoorden mogelijk). Reacties bij deze vraag waren; *“Stoken en koelen conform richtlijnen van de museumvereniging”*, *“Er moet een constante temperatuur behaald worden”* en *“Voor het behoud van het gebouw is het nodig, maar onbetaalbaar”*.

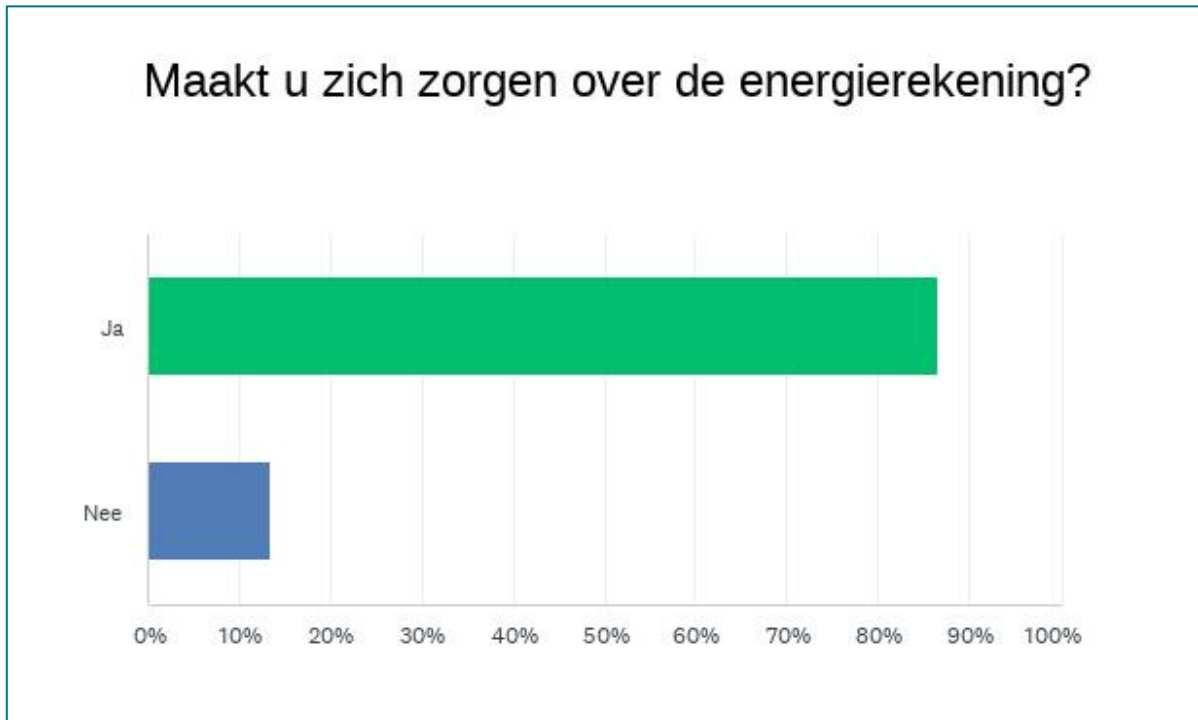
De meeste streefwaarden, zowel voor de expositie- als depotruimte liggen tussen de 18 en 21 graden. De relatieve luchtvochtigheid wisselt tussen de 40 en 60%. Bijgevoegde reacties zijn; *“Streefwaarden conform richtlijnen museumvereniging”* en *“Niet of nauwelijks te reguleren”*. Dit laatste wordt ook in de volgende vraag bevestigd.

60% geeft aan dat het niet mogelijk is de genoemde streefwaarden het hele jaar door te hanteren. Dit komt zowel doordat de stookkosten te hoog worden om de gewenste waarden te willen halen én doordat het gebouw te veel kieren en plaatsen heeft waar warmte wegleekt of ongewenst binnenkomt.

Een duidelijke meerderheid (87%) geeft ‘ja’ als antwoord op de laatste vraag; ‘Maakt u zich zorgen over de energierekening?’. Reacties bij deze vraag waren; *“Wij overwegen een (verplichte) ‘gas-lockdown’ deze winter i.v.m. de kosten”*, *“De stookkosten waren al hoog toen de constante temperatuur moest worden gehaald. Torenhoge energieprijzen drijven dit nog*

meer op”, “Kosten voor energie is ongeveer 20% van onze uitgaven. Uitgaven en inkomsten waren vóór Corona in balans. Nu nog niet, bezoekersaantal is nog niet op peil”.

Het deel wat ‘nee’ gaf als antwoord, vult daarbij aan; *“Nu nog niet, ons energiecontract loopt nog een tijdje. Daarna houden we ons hart vast!”. Of “We huren nu ‘inclusief’, maar in de toekomst verwachten we hier toeslagen in”.*

Tijdens het onderzoek is begin september met één museum doorgepraat over de ervaringen.

De situatie in een klein boerderijmuseum in de Achterhoek

Het museum heeft een grote deel als ontmoetingsplek en koffiekamer voor bezoekers en vrijwilligers. In het voorhuis van de boerderij en een naastgelegen schuur is de expositie te bezichtigen.

In maart 2022 kwam er een noodkreet van de penningmeester. Het energiecontract was afgelopen en de gasprijs ging van € 400 naar € 1200 per maand. De voorzitter besloot daarop direct om de thermostaat helemaal op nul te zetten. Dankzij het mooie voorjaar en de warme zomer gaf dit geen problemen. Nu het najaar er aan komt, is het nodig het gebouw wel weer te verwarmen. Er is voor gekozen om de centrale ruimte, de deel, te gaan verwarmen met infra rood panelen, die (zolang het duurt) worden gevoed door de zonnepanelen op het dak van de boerderij. De centrale ruimte is belangrijk om de bezoekers een welkom gevoel te geven en inkomsten te genereren. De ruimte is ook belangrijk voor de grote groep vrijwilligers, waar het museum volledig op draait. In de corona periode was het al moeilijk om deze groep bij het museum betrokken te houden, nu staat het bestuur weer voor een onverwachte uitdaging met betrekking tot het behouden van deze groep.

De expositieruimten in het voorhuis en in de naastgelegen schuren, worden de komende periode niet verwarmd. Bezoekers kunnen hun jas aanhouden als zij de presentaties willen bekijken.

De voorzitter weet niet hoe lang ze dit gaan volhouden. Hij ziet dit als een noodzakelijke sprong in het diepe en weet niet waar dit naar toe gaat. Als ze dit niet doen weten ze zeker dat ze aan het einde van de winter helemaal blut zijn. Het museum wil graag een warmtepomp installeren, maar daarvoor hebben ze op dit moment geen geld. De overheidssubsidie van 30% van de kosten is niet voldoende.

Voor meer informatie over dit onderzoek

Erfgoed Gelderland, Liesbeth Tonckens & Kelly Witteveen.

info@erfgoed gelderland.nl

**Erfgoed
Gelderland**

LCM
Landelijk Contact van
Museumconsulenten